

סוכה דף מג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קנא

מקשה הגמרא: **אִינְהוּ** – בני ארץ ישראל יִדְעוּ בְּקִיבוּעָא דִּירְחָא, ומקדשים את החודש על פי הראייה, לִידְחֵי את השבת ביום שביעי, **כִּי אֵתָא בֵּר הָדֵיא אֲמַר**, לא אִיקְלַע – לעולם אין יום שביעי של חג חל בשבת, ואם רואים שעתיד לחול בשבת, מוסיפים יום לאלול ומעברים אותו או חודש אחר. אולם **כִּי אֵתָא רַבִּין וְכָל נְחוּתֵי אֲמַר**, אִיקְלַע וְלֹא דְחֵי – באמת לעיתים היה היום השביעי חל בשבת, ואף על פי כן אין ערבה דוחה בו את השבת. וְאֵלָּא קִשְׁיָא לְפִי דְּבַרֵּי רַבִּין, מדוע באמת אין ערבה דוחה שבת ביום השביעי. אֲמַר רַב יוֹסֵף, מָאן לִימָא לֵן דְּעֶרְכָּה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ מִצֻּחוֹת הֵיחָה אֶף בְּנִטְלָה כְּמוֹ מִצֻּחוֹת לֹולָב, שנאמר שכדי לעשות זכר למקדש ניטלנה בשבת אף שיש בה חשש איסור, דִּלְמָא מִצֻּחוֹת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לֹא הֵיחָה בְּנִטְלָה כָּלֵל אֵלָּא בְּזִיקְפָּה – בזקיפת הערבה בצדי המזבח, ובזמן הזה שאין לנו מזבח לזקוף את הערבה, אין אנו עושים זכר למקדש כלל, ולא תידחה נטילת הערבה את השבת.

אִינְיָבִיָּה אֲפִי לֵרֵב יוֹסֵף שאמר שמצות ערבה היא רק בזקיפה בצדי המזבח, הרי שנינו במשנה (לעיל מב) לֹולָב וְעֶרְכָּה שִׁשָּׁה וְשִׁבְעָה – פעמים שנוהגים ששה ימים ופעמים שבעה ימים, ומכך שכלל את הלולב והערבה יחד משמע שהם שוים, מָאן לָאוּ מִצֻּחוֹת עֲרֵבָה הֵיא מִצֻּחוֹת לֹולָב, מָה לֹולָב בְּנִטְלָה אֶף עֶרְכָּה בְּנִטְלָה, וקשה על רב יוסף שאמר שמצות ערבה בזקיפה. דוחה הגמרא: **מִדִּי אֲרִיא – וְכִי רֵאִיָּה הֵיא זֶה הָא בְּדִאֲרִיתָּהּ וְהָא בְּדִאֲרִיתָּהּ**, הלולב בנטילה והערבה בזקיפה ולא השוותה אותם המשנה אלא למספר הימים. **אִינְיָבִיָּה אֲפִי לֵרֵב יוֹסֵף**, מדברי המשנה להלן (מה). העוסקת במצות ערבה שהיו מביאים ענפי ערבה וזוקפים אותם בצדי המזבח, ושנינו שם בָּבֵל יוֹם מְקִיפִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ פַּעַם אַחַת וְאוֹתוֹת הַיּוֹם – יום שביעי של חג שִׁבְעָה פַּעַמִּים, מָאן לָאוּ בְּעֶרְכָּה הֵיא מְקִיפִים את המזבח לאחר שזקפה בצידו, ואם כן מצות ערבה היא גם בנטילה. ענה לו רב יוסף: **לֹא**, הקפת המזבח היתה בִּלְוֹלָב לאחר שזקפו את הערבה סביב המזבח. אמר אביי לרב יוסף: **וְהָא אֲמַר רַב נַחֲמָן אֲמַר רַבָּה בֵּר אֲבָהוּ** לפרש דברי המשנה הללו, שהקפה היתה בְּעֶרְכָּה, אֲמַר לֵיהּ רַב יוֹסֵף אַבְי, הוּא אֲמַר לֵךְ בְּעֶרְכָּה וְאֵנָּה אֲמִינָא בְּלֹולָב, כלומר אני חולק עליו וסבור שההקפה היתה בלולב.

אֲתָמֵר, רַבִּי אֱלֶעָזָר אֲמַר בְּלֹולָב הֵיוּ מְקִיפִים את המזבח, וְרַב שְׁמוּאֵל [בֵּר נַחֲמָן] אֲמַר בְּשֵׁם רַבִּי הֵינֵנָּה שֶׁבְּעֶרְכָּה הֵיוּ מְקִיפִים, וְכֵן אֲמַר רַב נַחֲמָן אֲמַר רַבָּה בֵּר אֲבָהוּ בְּעֶרְכָּה. אֲמַר לֵיהּ רַבָּה לֵרֵב יִצְחָק בְּרִיהּ דְּרַבָּה בֵּר בִּר תַּנְה, בֵּר אֲרִיא – בן תורה, תָּא וְאִימָא לֵךְ מִקְלָתָא מְעַלְיָתָא דִּתְהוּ אֲמַר אֲבָהוּ – בא ואומר לך דבר תורה מעולה שהיה אביך רבה בר בר חנה אומר, הָא דִּתְנֵן כָּל הַיּוֹם מְקִיפִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ פַּעַם אַחַת וְאוֹתוֹת הַיּוֹם מְקִיפִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ שִׁבְעָה פַּעַמִּים, הֵכִי אֲמַר אֲבָהוּ מִשְׁמִיָּה דְּרַבִּי אֱלֶעָזָר, בְּלֹולָב הֵיוּ מְקִיפִים את המזבח. **אִינְיָבִיָּה ממה שקנינו בברייתא, לֹולָב דִּחוּחָ אֶת הַשֻּׁבָּת בְּתַחֲלֹתָ – ביום ראשון של החג וְעֶרְכָּה דִּחוּחָ את השבת בְּסוּפּוֹ – ביום שביעי של חג. פַּעַם אַחַת חָל שְׁבִיעִי שֶׁל עֶרְכָּה לְהֵיוֹת בְּשַׁבָּת, וְהֵבִיאוּ מְרִבִּיּוֹת – נטיעות שֶׁל עֶרְכָּה מְעַרְב שַׁבָּת וְהֵנִיחוּם בְּעֶזְרָה לְצוּרֵךְ זְקִיפְתָּן לַמַּחֲרָת בְּצִידֵי הַמִּזְבֵּחַ, וְהֵבִירוּ בְּהֵן בְּיִיתוֹסִין – הצדוקים הרגישו בהנחת הערבות, וְנִטְלוּם וּכְבָּשׂוּם – וטמנום תחת אֲבָנִים, משום שהצדוקים חולקים על קבלת חכמים ואינם מודים במצות ערבה, שאינה מפורשת בתורה, ולכן הניחו את הערבות תחת אבנים שהם שקצים ואסורים בטלטול, ובכך רצו למנוע מישראל קיום מצוה זו. לְמַחֲרָה הֵבִירוּ בְּהֵן עַמִּי הָאֲרֵץ שִׁידֵם הֵיחָה עִם הַחֲכָמִים הַפְּרוּשִׁים, וּשְׁטָמוּם מִתַּחַת הָאֲבָנִים שֶׁלֹא הֵיוּ עַמִּי הָאֲרֵץ בְּקִיאִים בְּאִיסוּר טַטְלוּל, וְהֵבִיאוּם בְּהֵנִים וּזְקָפִים בְּצִידֵי הַמִּזְבֵּחַ. והטעם שהבייתוסים הטמינו את הערבות הוא, לִפִּי שְׁאֵין בְּיִיתוֹסִין מוֹדִים שְׁחִיבִים עֶרְכָּה דִּחוּחָ אֶת הַשֻּׁבָּת. אֲלָמָא בְּנִטְלָה הֵיא – מכך שנקטו לשון 'חיבת ערבה' מוכח שהיו נוטלים את הערבה בידיהם ומנענעים אותה ומקיפים בה את המזבח ואחר כך זוקפים אותה, ואם כן יש כאן תִּיּוֹבָתָא לְמָאן דַּאֲמַר שֶׁאֵין מִצֻּחוֹת עֲרֵבָה אֵלָּא בִּזְקִיפָּה.**

ה'שָׁבוּ' לְהִנְדָּה שָׁוָה, נֶאֱמַר כָּאן בְּמִצֻּחוֹת סוּכָה בְּסֻכַּת תְּשָׁבוּ שְׁבַע יָמִים, וְנֶאֱמַר בְּמִלּוּאִים וּפְתַח אֶהָל מוֹעֵד תְּשָׁבוּ יוֹמָם וְלַיְלָה, מָה לְהֵקֵן יָמִים וְאִפִּילוּ לַיְלֹוֹת אֶף כָּאן בְּסוּכָה יָמִים וְאִפִּילוּ לַיְלֹוֹת:

שנינו במשנה: **עֶרְכָּה שִׁבְעָה יָמִים**: כשיום השביעי של החג חל להיות בשבת, נוטלים את הערבה שבעה ימים, ואם חלה השבת באחד משאר ימי החג, נוטלים את הערבה רק ששה ימים, שרק היום השביעי דוחה שבת ולא שאר הימים. שואלת הגמרא: **עֶרְכָּה בְּשִׁבְעֵי מָאן מְעַמָּא דְּחֵיא שַׁבָּת, ואין גוזרים בה שמא יטלנה בידו וילך לשאול לבקי את הלכותיה ועבירה ארבע אמות ברשות הרבים, כמו שגזרו בלולב כדברי רבה (לעיל מב). אֲמַר רַבִּי יוֹנָה, הטעם שערבה דוחה שבת הוא כִּדִּי לְפִרְסָמָה שְׁהֵיא מִן הַתּוֹרָה, שהרי אין היא מפורשת במקרא, וכדי לפרסמה שהיא מהתורה, קבעו חכמים שתידיחה את השבת כשחל שביעי של ערבה בשבת, ולא גזרו בה שמא יעבירה ארבע אמות ברשות הרבים. מקשה הגמרא: **אִי הֵכִי**, מטעם זה לֹולָב נִמִּי לִידְחֵי שבת בבית המקדש כל ימי החג, ולא רק ביום טוב הראשון כִּדִּי לְפִרְסָמָה שְׁהֵיא מִן הַתּוֹרָה, שכן לא מפורש בתורה שנוהג במקדש כל שבעה, אלא נאמר וּשְׁמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שְׁבַע יָמִים, ויש מקום לטעות שאין הפסוק מדבר בשמחת לולב. מתרצת הגמרא: לֹולָב אינו דוחה שבת בשאר הימים, נִדְרָה מְשֻׁם דְּרַבָּה (לעיל מב) שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים. מקשה הגמרא: **אִי הֵכִי** שגזירתו של רבה עומדת אף במקום שצריך לפרסם על מצוה שהיא מן התורה, אם כן עֶרְכָּה נִמִּי נְגִזֵּר שלא ליטלה בשבת מחמת גזירת רבה. מתרצת הגמרא: בְּעֶרְכָּה אין חשש שיבוא לידי חילול שבת, שכן אין המצוה מסורה לכל, אלא שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין מִיָּיתִי לָהּ מְעַרְב שבת, ואף למחרת אינה מסורה לכל אדם אלא הכהנים לבדם מקיפים בה את המזבח, והכהנים וזרזים הם ובקאים בהלכות ולא יבואו לידי חילול שבת, אבל לֹולָב לְבַל מְסוּר, שכל אדם מִיִּשְׂרָאֵל חַיִּיב לִיטְלוֹ וּבִתּוּכֶם יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁאֵינֶם בְּקִיאִים בַּהֲלָכוֹת, ויש לחשוש שילכו עם הלולב אצל בקי ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים. מקשה הגמרא: **אִי הֵכִי** שמצות ערבה מסורה לכהנים וזרזים ואין מקום לחשוש שיבואו לידי חילול שבת, אם כן שֶׁבֶת נִמִּי לִידְחֵי עֲרֵבָה את החג, ומדוע קבעו שתידיחה שבת רק ביום השביעי של החג. מתרצת הגמרא: אם ערבה תידחה שבת כל הימים אֲתִי לְפִקְשׁוּכִי – לזלול בִּלְוֹלָב, ולומר שאין הוא מצוה חשובה ומעלתו פחותה משל ערבה, שהרי לולב אינו דוחה שבת אלא ביום הראשון וערבה דוחה שבת כל שבעה.**

שואלת הגמרא: מדוע אמרו חכמים שערבה דוחה שבת דווקא ביום השביעי, וְלִידְחֵי בְּיוֹם מוֹעֵד רָאשׁוֹן כְּמוֹ לֹולָב. עונה הגמרא: אם ערבה תידחה שבת ביום טוב הראשון, לֹא מוֹכָחָא מִלָּתָא לֹא יִהְיֶה זֶה מוֹכַח שֶׁהָעֲרֵבָה הֵיא זֶה שֶׁבִּגְלַל נִדְחָתָה וְנִדְחָתָה הַשֻּׁבָּת, אֵלָּא אֲמַרִּי לֹולָב הוּא דְּקָא דְּחֵי, שעיקר הטעם שהשבת נדחית היא מפני לולב, ואין בכח מצות ערבה לבדה לדחות את השבת, אלא כיון שנדחית מפני לולב נדחית אף מפני ערבה, ואם כן לא יתפרסם בכך שמצות ערבה היא מן התורה. שואלת הגמרא: וְלִידְחֵי בְּחֵד מְהֵרָה – תידחה הערבה את השבת באחד משאר הימים, ומדוע קבעו חכמים דווקא את היום השביעי. מתרצת הגמרא: בְּיוֹן דְּקָא מְפַקֵּת לָהּ מִרְאשׁוֹן אֲוִקָּהָ אֲשִׁבְעִי – כיון שביום הראשון לא יכלו חכמים לקובעו כנוכח, קבעו חכמים את היום השביעי שדוחה את השבת, שהוא יום מסוים.

מקשה הגמרא: **אִי הֵכִי הָאֲדִינָא נִמִּי לִידְחֵי** – אף בזמן הזה שאין בית המקדש קיים, ומצות ערבה אינה מן התורה אלא מתקנת נביאים (לפני מד). תידחה ערבה את השבת ביום השביעי, ויטלוה שלוחי בית דין ויחטטו כדי לפרסמה שהיא מן התורה בבית המקדש, ובהם לא שייך לגזור שיבואו לחילול שבת, כדלעיל. מתרצת הגמרא: **אֵנָּה** – בני בבל לֹא יִדְעוּן בְּקִיבוּעָא דִּירְחָא – איננו יודעים את קביעות החודש ושמן היינו צריכים לעבר את אלול, ויום שביעי של ערבה הוא רק למחרת, ולא כן אין דוחים את השבת.